

Káně lesní

Káně lesní (*Buteo buteo*), známá také pod starším názvem **káně myšilov**, [3] je středně velký <u>druh</u> <u>dravce</u> z <u>čeledi jestřábovitých</u> (Accipitridae).

Systematika

Taxonomie

Formální popis druhu poskytl již švédský přírodovědec <u>Carl Linné</u> v roce 1758 v 10. edici <u>Systema Naturae</u>. Linné druh popsal pod názvem <u>Falco buteo. [2]</u> V roce 1799 francouzský přírodovědec <u>Bernard Germain de Lacépède</u> vytyčil rod <u>Buteo</u>, kam káně lesní zařadil, čímž vzniklo současné <u>tautonymní</u> jméno druhu <u>Buteo buteo. [4][5]</u> Výraz <u>buteo</u> je latinské pojmenování pro káně. Rod <u>Buteo</u> má kolem 28 druhů a jeho taxonomie se neustále vyvíjí. V Eurasii a Africe je tento rod zastoupen hned 10 druhy. [7]

Stejně jako rod *Buteo*, i káně lesní má za sebou komplikovaný taxonomický vývoj. V průběhu let byla velká řada <u>poddruhů</u> káně lesní povýšeno na samostatné <u>druhy</u>. Z těchto druhů lze zmínit <u>káni kapskou</u> (*B. trizonatus*), <u>káni madagaskarskou</u> (*B. brachypterus*), <u>káni východní</u> (*B. japonicus*) nebo <u>káni himálajskou</u> (*B. refectus*).

[8] V této souvislosti se proto hovoří o káni lesní jako o <u>superdruhu</u>.
[9][10] K velmi úzce příbuzným káně lesní patří i káně bělochvostá (*B. rufinus*) a káně horská (*B. oreophilus*).

Poddruhy

V průběhu let bylo popsáno kolem 16 poddruhů káně lesní. Rozlišovaný počet poddruhů moderní taxonomií se pohybuje kolem 6–7 v závislosti na taxonomické autoritě. Níže je uvedeno 7 poddruhů a jejich areál výskytu: $\frac{[8][7][13]}{}$

- B. b. buteo Evropa východně po <u>Finsko</u>, <u>Rumunsko</u> a <u>Turecko</u>, izolovaně žije také na <u>Madeiře</u>; zimuje na jihu svého areálu rozšíření.
- B. b. arrigonii Korsika a Sardinie.
- B. b. rothschildi Azory.
- B. b. insularum Kanárské ostrovy.
- B. b. bannermani souostroví <u>Kapverdy</u>.
- B. b. vulpinus vyskytuje se v rozmezí od severní Skandinávie a evropské části Ruska východně po řeku <u>Jenisej</u> a jižně po <u>Kavkaz</u> a střední Asii; zimuje především v <u>subsaharské</u> Africe a v jižní Asii.
- B. b. menetriesi Krym a Kavkaz, jižně po východní Turecko a severní Írán.

Popis

V letu

Dorůstá 40–57 cm, v rozpětí křídel měří 109–136 cm a váží 427–1405 g. Samci dosahují v průměru 85 % velikosti samic. [14][15][16] Má kompaktní postavu, dlouhá široká <u>křídla</u> s černými konci letek, v letu široce rozevřený, krátký, zakulacený <u>ocas</u> s tmavým pruhováním a s tmavou páskou na konci, žluté neopeřené končetiny a žlutý, na konci černě zbarvený <u>zobák</u>. Jinak má však káně lesní ze všech ptačích druhů jedno z nejproměnlivějších zbarvení opeření, které se může pohybovat od čistě bílé až po téměř černou. [14] Obecně přitom platí, že svrchu je pták zbarven jednolitě, zatímco spodinu těla mívá světlejší a alespoň částečně pruhovanou. Pohlaví jsou zbarvena stejně. [17]

Ve střední <u>Evropě</u> hrozí záměna s velmi podobnou, ale vzácnější <u>kání rousnou</u> (*Buteo lagopus*), která má světlý ocas a izolovanou tmavou skvrnu v ohbí spodiny křídla, a s <u>včelojedem lesním</u> (*Pernis apivorus*), který má na rozdíl od káně lesní žluté oči a užší křídla.

Káně lesní Stupeň ohrožení podle IUCN obecně ohrožený EX EW CR EN VU NT málo dotčený^[1] Vědecká klasifikace Říše živočichové (Animalia) Kmen strunatci (Chordata) Podkmen obratlovci (Vertebrata) Třída ptáci (Aves) Podtřída letci (Neognathae) Řád dravci (Accipitriformes) Čeleď jestřábovití (Accipitridae) Rod káně (Buteo) Binomické jméno Buteo buteo (Linnaeus, 1758)^[2] Rozšíření káně lesní hnízdiště celoroční výskyt zimoviště Některá data mohou pocházet z datové položky.

Hlas

Ozývá se nejčastěji mňoukavým, daleko slyšitelným "vijé", které často napodobuje <u>sojka obecná</u> (*Garrulus glandarius*). Mláďata již od prvního dne žebrají o potravu protáhlým "kiiij kiiij"[19], které se s přibývajícím věkem stává hlubším a hlasitějším^[20] (nahrávka s varovným hlasem).

Rozšíření

Hnízdí v téměř celé <u>Evropě</u> s výjimkou <u>Islandu</u>, části <u>Irska</u> a <u>Skandinávského poloostrova</u>, [14] východně zasahuje v podobě širokého pruhu přes <u>střední Asii</u>, Zatímco v Evropě jsou populace především stálé (s výjimkou těch severských), asijští ptáci na zimu většinově migrují na <u>jih</u> a <u>jihovýchod kontinentu</u> (viz mapka s rozšířením). [21]

V Evropě je káně lesní nejhojnějším dravcem vůbec, hnízdí zde téměř jeden milion párů. [14] V Česku se zdržuje početně po celý rok, hnízdí zde v počtu 9500–13 000 párů, a to až po <u>nadmořskou výšku</u> 1300 m n. m., a zimuje v počtu 20 000–50 000 jedinců. [22] V populačním trendu byl v minulých letech zaznamenán mírný vzestup. [23]

Hnízdí v lesích, za potravou zalétává na otevřená prostranství, jakými jsou např. pole, louky nebo pastviny; [14][17] často vysedává také u silnic. [21]

Chování

Během hnízdního období jsou káně <u>teritoriální</u>, mimo toto období, zejména pak v oblastech s nadbytkem kořisti, však často tvoří menší volné skupiny. Ty lze zaznamenat i během tahu. Je známá díky svým zásnubním letům, při kterých kruhově plachtí, volně padá a opět stoupá. [24]

Potrava

Struktura potravy může být silně variabilní podle místních podmínek a také vzhledem k proměnlivému životnímu prostoru káně.

Potravu káně lesní tvoří převážně malí <u>savci</u>, ve <u>střední Evropě</u> především <u>hraboš polní</u> (*Microtus arvalis*). Požírá také ptáky, většinou mladé jedince, plazy (ještěrky, <u>hady</u>), <u>červy, obojživelníky</u> (většinou <u>žáby</u>) a <u>ryby</u>, konkrétně mrtvé nebo umírající jedince. Často vyhledává i auty sražená zvířata, čímž se sama vystavuje nebezpečí kolize s vozidly. [20][25]

V oblasti kolem <u>Castellu</u> v <u>bavorském</u> obvodu <u>Dolní Franky</u> byly v letech 1945 až 1960 doloženy 384 druhy ukořistěných zvířat na hnízdech, přičemž savci (hlavně myši) tvořili 70 % a ptáci 12 %. Zbytek tvořili <u>plazi</u> 15 % a <u>obojživelníci</u> 3 % [26].

Káně na pozorovatelně (tmavá

V letech <u>1981–1984</u> byla v okolí <u>Berlína</u> provedena studie zabývající se složením potravy u ještě neopeřených mláďat. Na <u>hnízdech</u> bylo jako kořist zaznamenáno celkem 257 druhů živočichů, z čehož 37 % představovali malí savci (především hraboši), 59 % ptáci, 1 % plazi, další 1 % obojživelníci a zbývající 2 % pak ryby. [27]

Hnízdění

Pohlavně dospívá ve druhém nebo třetím roce života. Páry jsou monogamní a mnohdy spolu setrvávají po celý život. Rozměrné hnízdo z větví buduje zpravidla vysoko v koruně stromu. Samice ve střední Evropě začínají první vejce klást již v březnu, většinou však až v polovině dubna. V jedné snůšce bývají obvykle dvě až tři, někdy i jedno nebo čtyři bílá, červeno-hnědě skvrnitá, průměrně 56 × 45 mm velká vejce vážící asi 60 g. Josu kladena v intervalu dvou až tří dnů a na jejich 33–35denní inkubaci se podílejí oba rodiče. Mláďata hnízdo opouštějí po 42–49 dnech, ale stále se nacházejí v jeho blízkosti a ještě dalších 6–10 týdnů jsou rodiči krmena. Poté hnízdní teritorium opouštějí a usazují se obvykle několik kilometrů od jeho hranic. Byly však zaznamenány případy, kdy se mládě uchýlilo do vzdálenosti celých 200 km od hnízda.

Vejce káně lesní (Buteo buteo)

Mláďata v hnízdě

Úmrtnost mladých ptáků v prvním roce života činí 51 %, v druhém roce 32 % a ve třetím roce 29 %. [30]

V přírodě se obvykle dožívá asi 10 let. Nejstarší káně kroužkovaná v České republice byla sražena autem ve věku 17 let a 1 měsíce, [3] vůbec nejstarší ve volné přírodě žijící jedinci se dožili 26 let. [25]

Hrozby

V současné době ji ohrožuje především pronásledování, kolize s vozidly, zranění na drátech <u>elektrického napětí</u>, rušení na hnízdištích a kácení lesů, které mnohdy vede ke ztrátě hnízd.[25]

Odkazy

Reference

- The IUCN Red List of Threatened Species 2021.3. 9. prosince 2021. Dostupné online (https://apiv3.iucnredlist.org/api/v3/taxonre direct/61695117). [cit. 2021-12-27].
- LINNAEUS, C. Systema naturae per regna tria naturae, secundum classes, ordines, genera, species, cum characteribus, differentiis, synonymis, locis. Tomus I. Editio decima, reformata.. Holmiae (Stockholm): Laurentii Salvii, 1758. <u>Dostupné online (https://www.biodiversitylibrary.org/page/726997)</u>. S. 90. (latinsky)
- POŘÍZ, Jindřich. BioLib.cz Buteo buteo (káně lesní) [online]. BioLib.cz [cit. 2010-08-23]. <u>Dostupné online (http://www.biolib.cz/cz/taxon/id8526/)</u>.
- LACÉPÈDE, Bernard Germain de. Discours d'ouverture et de clôture du cours d'histoire naturelle. Paris: Plassan, 1799.
   Dostupné online (https://books.google.com/books?id=6uhAAAAAc AAJ&pg=PA78). Kapitola Tableau des sous-classes, divisions, sous-division, ordres et genres des oiseux, s. 4. (francouzsky)
- Check-list of Birds of the World. Volume 1. Cambridge, Massachusetts: Museum of Comparative Zoology, 1979. Dostupné online (https://www.biodiversitylibrary.org/page/16109001). S. 361. (anglicky)
- JOBLING, James A. The Helm Dictionary of Scientific Bird Names. London: Christopher Helm, 2010. Dostupné online (https://archive.org/details/Helm_Dictionary_of_Scientific_Bird_Names_by_James_A._Jobling). ISBN 978-1-4081-2501-4. S. 81 (https://archive.org/details/Helm_Dictionary_of_Scientific_Bird_Names_by_James_A._Jobling/page/n81).
- 7. Hoatzin, New World vultures, Secretarybird, raptors. www.worldbirdnames.org [online]. IOC World Bird List v13.1, 2023 [cit. 2023-05-01]. Dostupné online (https://www.worldbirdnames.or g/bow/raptors/). (anglicky)
- 8. ORTA, Jaume; BOESMAN, Peter F. D.; MARKS, Jeffrey S. Common Buzzard (Buteo buteo), version 1.1. *Birds of the World*. 2022. Dostupné online (https://birdsoftheworld.org/bow/species/combuz1/cur/introduction) [cit. 2023-05-01]. DOI 10.2173/bow.combuz1.01.1 (https://dx.doi.org/10.2173%2Fbow.combuz1.01.1). (anglicky)
- 9. KRUCKENHAUSER, Luise; HARING, Elisabeth; PINSKER, Wilhelm. Genetic vs. morphological differentiation of Old World buzzards (genus Buteo, Accipitridae). *Zoologica Scripta*. 2004-05, roč. 33, čís. 3, s. 197–211. Dostupné online (https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.0300-3256.2004.00147.x) [cit. 2023-05-01]. ISSN 0300-3256 (https://worldcat.org/issn/0300-3256). DOI 10.1111/j.0300-3256.2004.00147.x (https://dx.doi.org/10.1111%2Fj.0300-3256.2004.00147.x). (anglicky)
- RIESING, Martin J; KRUCKENHAUSER, Luise; GAMAUF, Anita. Molecular phylogeny of the genus Buteo (Aves: Accipitridae) based on mitochondrial marker sequences. *Molecular Phylogenetics and Evolution*. 2003-05-01, roč. 27, čís. 2, s. 328–342. Dostupné online (https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1055790302004505) [cit. 2023-05-01]. ISSN 1055-7903 (https://worldcat.org/issn/1055-7903). DOI 10.1016/S1055-7903(02)00450-5 (https://dx.doi.org/10.1016%2FS1055-7903%28 02%2900450-5). (anglicky)
- HARING, E.; RIESING, M. J.; PINSKER, W. Evolution of a pseudo-control region in the mitochondrial genome of Palearctic buzzards (genus Buteo). *Journal of Zoological Systematics and Evolutionary Research*. 2009-04-27, roč. 37, čís. 4, s. 185–194. Dostupné online (https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1439-0469.1999.tb00982.x) [cit. 2023-05-01]. DOI 10.1111/j.1439-0469.1999.tb00982.x (https://dx.doi.org/10.1111%2Fj.1439-0469.1 999.tb00982.x). (anglicky)

- 12. FERGUSON-LEES, James. *Raptors of the world*. Boston: Houghton Mifflin, 2001. <u>Dostupné online (https://archive.org/details/raptorsofworld0000ferg)</u>. <u>ISBN</u> <u>978-0-618-12762-7</u>. S. 692. (anglicky)
- Clements, J. F., T. S. Schulenberg, M. J. Iliff, T. A. Fredericks, J. A. Gerbracht, D. Lepage, S. M. Billerman, B. L. Sullivan, and C. L. Wood. The eBird/Clements checklist of Birds of the World: v2022. www.birds.cornell.edu [online]. 2022 [cit. 2023-05-01]. Dostupné online (https://www.birds.cornell.edu/clementschecklist/download/). (anglicky)
- VOLKER, Dierschke. *Ptáci*. Praha: Euromedia Group, k. s., 2009. ISBN 978-80-242-2193-9.
- FERGUSON-LEES, James; CHRISTIE, David A. Raptors of the World. London: Christopher Helm, 2001. ISBN 978-0-7136-8026-3. S. 216, 686–693.
- HUDEC, Karel; ŠŤASTNÝ, Karel, a kol. Fauna ČR. Ptáci 2/I. Praha: Academia, 2005. ISBN 80-200-1113-7. S. 138–152.
- BEZZEL, Einhard. Ptáci. Dobřejovice: Rebo Productions CZ, 2003. ISBN 9788072342921.
- viz ilustrace letících dravců v Dierschkeovi (citace č. 2) na stranách 144–145
- 19. Káně lesní, Common Buzzard. *YouTube.com*. Dostupné online (htt ps://www.youtube.com/watch?v=hlGR2Ted2bg).
- U. Glutz von Blotzheim; K. M. Bauer, E. Bezzel: Handbuch der Vögel Mitteleuropas, Band 4 Falconiformes. Akademische Verlagsgesellschaft: Frankfurt am Main, 1971. ISBN 3-400-00069-8
- 21. BURNIE, David. *Ptáci*. Překlad Helena Kholová. Praha: Euromedia Group, 2008. ISBN 9788024222356.
- DUNGEL, Jan; HUDEC, Karel. Atlas ptáků České a Slovenské republiky. Praha: Academia, 2001. ISBN 9788020009272.
- 23. *Jednotný program sčítání ptáků* [online]. Česká společnost ornitologická [cit. 2010-08-23]. <u>Dostupné online (http://jpsp.birds.cz/vysledky.php?taxon=398)</u>.
- R. G. Bijlsma (1998): Handleiding veldonderzoek Roofvogles.
   upravené vydání, KNNV, Utrecht. str. 134 (německy)
- T. Mebs, D. Schmidt: Die Greifvögel Europas, Nordafrikas und Vorderasiens. Franckh-Kosmos Verlags GmbH & Co. KG: Stuttgart, 2006. ISBN 3-440-09585-1 (německy)
- Mebs, T. (1964): Zur Biologie und Populationsdynamik des Mäusebussards (Buteo buteo) unter besonderer Berücksichtigung der Abhängigkeit vom Massenwechsel der Feldmaus (Microtus arvalis). J. Orn. 105, str. 247–306.
- 27. Hastädt, V. & Sömmer, P. (1987): Ein Beitrag zur Ernährung nestjunger Mäusebussarde *Buteo buteo* (L.). *Populationsökologie Greifvogel- u. Eulenarten* 1, str. 267–277
- P. E. Davis, J. E. Davis (1992): Dispersal and age of first breeding of Buzzards in Central Wales. British Birds 85, str. 578–587. (anglicky)
- S. Cramp, K. E. L. Simmons: The Birds of the Western Palearctic, Vol. 2. Oxford University Press: Oxford, 1980. ISBN 0-19-857505-X (anglicky)
- 30. T. Mebs (1964): Über Wanderungen und bestandsgestaltende Faktoren beim Mäusebussard (*Buteo buteo*) nach deutschen Ringfunden. Vogelwarte 22, str. 180–194.

Literatura

■ <u>FORSMAN, Dick</u>. Dravci Evropy, severní Afriky a Blízkého východu: určování v letu. Překlad Jana Bělková, Tomáš Bělka. 1. vyd. Plzeň:

Externí odkazy

- 🌢 Obrázky, zvuky či videa k tématu káně lesní na Wikimedia Commons
- b Galerie káně lesní na Wikimedia Commons
- Slovníkové heslo káně lesní ve Wikislovníku
- Káně v ZOO Liberec (http://www.zooliberec.cz/cz/katalog/ptaci/kane-lesni/165) Archivováno (https://web.archive.org/web/2011090907511 5/http://www.zooliberec.cz/cz/katalog/ptaci/kane-lesni/165) 9. 9. 2011 na Wayback Machine.
- Káně lesní webkamera z hnízda (http://www.zoocam.info/kane-lesni-webkamera/)

Identifikátory taxonu Wikidata: Q25385 • Wikidruhy: Buteo buteo • ADW: Buteo_buteo (https://animaldiversity.org/accounts/Buteo_buteo/) • Avibase: 3C6D4915490BC8CD (https://avibase.bsc-eoc.org/species.jsp?avibaseid=3C6D4915490BC8CD) • BioLib: 8526 (https://www.biolib.cz/en/taxon/id8526) • BirdLife: 61695117 (https://datazone.birdlife.org/species/factsheet/61695117) • BOLD: 10315 (http://www.boldsystems.org/index.php/TaxBrowser_TaxonPage?taxid=10315) • BTO: BUZZA • CMS: buteo-buteo (https://www.cms.int/en/species/buteo-buteo) • NDOP: 1052 (https://portal.nature.cz/publik_syst/nd_nalez-public.php?idTaxon=1052) • eBird: combuz1 (https://ebird.org/species/combuz1) • EPPO: BUTEBU (https://gd.eppo.int/taxon/BUTEBU) • Euring: 2870 (https://euring.org/edb/species-maps/sp2870.htm) • Fauna Europaea: 96722 (http://www.eu-nomen.eu/portal/taxon.php?GUID=urn:lsid:faunaeur.org:taxname:96722) • Fossilworks: 94490 (https://web.archive.org/web/0/http://www.fossilworks.org/cgi-bin/bridge.pl?a=taxonInfo&taxon_no=94490) • Buteo buteo GBIF: 2480537 (https://www.gbif.org/species/2480537) • IBC: eurasian-buzzard-buteo-buteo (https://birdsoftheworld.org/bow/species/eurasian-buzzard-buteo-buteo) • iNaturalist: 204472 (https://inaturalist.org/taxa/204472) • IRMNG: 11373465 (https://www.irmng.org/aphia.php?p=taxdetails&id=11373465) • ITIS: 175383 (https://www.itis.gov/servlet/SingleRpt/SingleRpt?search_topic=TSN&search_value=175383) • IUCN: 61695117 (https://apiv3.iucnredlist.org/api/v3/taxonredirect/61695117) • NBN: NHMSYS0000530225 (https://species.nbnatlas.org/species/NHMSYS0000530225) • NCBI: 30397 (https://www.ncbi.nlm.nih.gov/Taxonomy/Browser/wwwtax.cgi?mode=Info&id=30397) • Species+: 10354 (https://speciesplus.net/#/taxon_concepts/10354) • TSA: 2977 (http://www.tierstimmen.org/en/database?field_spec_species_target_id_selective=2977) • Xeno-canto: Buteo-buteo (https://xeno-canto.org/species/Buteo-buteo) Wikidata: Q122582389 • GBIF: 4408392 (https://www.gbif.org/species/4408392) • Falco buteo ZooBank: E6BE2744-2A14-48F1-B05D-DF8630322BC9 (https://zoobank.org/NomenclaturalActs/E6BE2744-2A14-48F1-B05D-DF8630322BC9)

Autoritní data 🐔

NKC: ph508907 (https://aleph.nkp.cz/F/?func=find-c&local_base=aut&ccl_term=ica=ph508907) •

GND: 4168489-8 (https://d-nb.info/gnd/4168489-8)

Citováno z "https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Káně_lesní&oldid=23815031"